נבזה בעיניו נמאס. פ) בתהלים (כד) כתיב מי יעלה בהר ה׳ ונקי כפים ובר לבב וגו׳ וקתני נמי הא: **על מטה של חבלים.** דרך בזיון מפני שהיה אביו רשע ◦ וביזהו לעין כל כדי שיתיסרו האחרים ולכבוד עצמו לא חס ומפני כבוד אב נמי ליכא למימר דנשיא בעמך כתיב (שמות כב) בעושה מעשה עמך ע).

ת״ש [1] נבזה בעיניו נמאס [פ] זה חזקיהו מלך יהודה [צ] שגירר עצמות אביו על מטה של חבלים ואי משום יקרא דחיי הוא מ״ט כי היכי דתיהוי ליה כפרה לאבוה [ק] ומשום כפרה דאבוה משהו ליה ליקרא דישראל ישראל גופייהו ניחא להו דמיחלי יקרייהו לגביה [2] ת״ש אמר להן אל תספדוני בעיירות ואי אמרת יקרא דחיי מאי נפקא ליה מינה קסבר ליתייקרו ביה ישראל טפי ת״ש [3] הלינו לכבודו [א] להביא לו ארון ותכריכין עובר עליו מאי לאו לכבודו של מת לא לכבודו של חי ומשום כבודו של חי מבית ליה למת אין כי אמר רחמנא [2] לא תלין נבלתו על העץ דומיא דתלוי דאית ביה בזיון אבל הכא כיון דלית ביה בזיון לא ת״ש [3] הלינו לכבודו לשמע עליו עיירות להביא לו מקוננות להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו שכל העושה אינו אלא לכבודו של מת ה״ק כל העושה לכבודו של חי אין בו בזיון למת ת״ש ר׳ נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה מת שלא נספד [4] ולא נקבר או שחיה גוררתו או שהיו גשמים מזלפין על מטתו זהו סימן יפה למת ש״מ יקרא דשכבי הוא שמע מינה: לא היו קוברין כו׳: וכל כך למה לפי [5] שאין קוברין רשע אצל צדיק דאמר [6] ר׳ אחא בר חנינא מנין שאין קוברין רשע אצל צדיק שנאמר [3] ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע [מ] ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו אמר ליה רב פפא ודילמא לאיקיומא [4] ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אמר ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ויהי נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייא [נ] א״ל רבי יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת דכתיב [5] אל נא תהי כמת וכשם שאין קוברין רשע אצל צדיק [5] כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל וליתקון ארבע קברות שני קברות גמרא גמירי לה [6] אמר עולא א״ר יוחנן [7] אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו [ס] וחזר בו הואיל ונדחה ידחה איתמר נמי [ע] א״ר ירמיה אמר ר׳ אבהו א״ר יוחנן [8] אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה וצריכא דאי אשמעינן קמייתא משום דאיהו דחה נפשיה בידים אבל האי דממילא קא דחי אימא כישן דמי ואי אשמעינן הכא משום דאין בידו לחזור אבל התם דבידו לחזור אימא לא צריכא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא [פ] [9] היו בה קדשים קדשי מזבח ימותו קדשי בדק הבית יפדו והוינן בה אמאי ימותו כיון דאיקטול הויא להו כפרה וליסקו לגבוה לאו משום דאמרינן הואיל ונדחו ידחו א״ל אביי מי סברת מת מתוך רשעו הויא ליה כפרה מת מתוך רשעו לא הויא ליה כפרה דתני רב שמעיה [10] יכול אפילו פירשו אבותיו מדרכי ציבור יממא ת״ל [6] בעמיו [ק] בעושה מעשה עמיו א״ל רבא מי קא מדמית נהרג מתוך רשעו למת מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה קמיית לא הויא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחיה מיית הויא ליה כפרה תדע דכתיב [7] מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך [וגו׳] נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ מאי עבדיך ומאי חסידיך לאו חסידיך חסידיך ממש עבדיך הנך דמחייבי דינא דמעיקרא וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך אמר ליה אביי מי קא מדמית

הרוגי

אכל חלב **והפריש** קרבן. כה״ג נראה ונדחה הוא והוי מלי למימרינן רבותא טפי דאפי׳ המיר דת והפריש קרבן דהוי דחוי ואע״ג דדחוי מעיקרא הוי דחוי כדשמעי׳ ליה לר׳ יוחנן בפ״ק דקידושין (דף ז. וס״ס) גבי בהמה של שני שותפין ורבותא הוא טפי מדחוי מעיקרא כדמוכח בפ׳ גולב הגזול (סוכה דף נג. וס״ס) דאפי׳ מאן דאית ליה דחוי מעיקרא לא הוי דחוי מודה בנראה ונדחה דהוי דחוי והא דנקט הכא כה״ג אורחא דמילתא נקט דאין דרך מומר להפרישׁ קרבן ועוד גבי נשתטה אי אפשר לומר אלא שהפרישׁ קודם שנשתטה דאי משנשתטה שוטה שהפרישׁ קרבן אין הקדשׁ הקדש:

אימא כישן דמי. נראה לגמרי כישן דישן חזי אפי׳ בשעה שהוא ישן כדתנן בפרק כל הגט (גיטין דף כח.) השולח מטלתו ממדינת הים מקרינין אותו בחזקת שהוא קיים ולא חיישינן שמא ישן בשעת הקריבה אלא כלומר כישן דמי דאפי׳ דאלא הוי חזי אין ראוי להיות דחוי משום דממילא מיתער והא נמי ממילא מיסתפי:

ואמאי כיון דמיקטיל הוה להו כפרה. והא דתנן בתוך (לקמן דף קיא:) אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעוה״ב הני מילי דלא איקטול אבל אם דנו אותם והרגום יש להם חלק: **הואיל** ונדחו ידחו. רב יוסף ס״ל כרבי יוחנן דמפרש טעמא בתוך (לקמן דף קיב:) משום דזכה רשעים מועבה לאי כר״ל דמוקי לה בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ע״כ אין תלוי משום דחויא אלא משום ממונא אבל דהני ממון בעלים הן ואקדם תימה גבי המיר דתו אי נשתטה לא יועיל בהם רעייה כמו בעיר הנדחת וידחו אפי׳ דמיים:

מתסיתוס

מסורת הש״ס

א) מכות כד., ב) [פסחים ט.], ג) כתובות קג:, ד) [עיי תוס׳ לעיל מו: ה״ה קנוסן], ו) חולין ז: ע״ש, ח) ל״ל וילך ויגע, ט) ס״ל אמר ר״י [ומחולין איתא כדאמר ר״ל], י) הוריות יא. כריתות ז. זבחים יב:, כ) [נכ״ל: ונשתמד], ל) [שם נדרים ט.], מ) נקמן קיב:, נ) [ינמות כב: וש״נ], ס) בתהלים טו כתיב מי יגור באהלך וגו׳ וקתניא. כל״ל, ע) [ינמות כב:], פ) נכ״ל: מלון, צ) [מ״ל יג], ק) נכ״ל: כשנשתמד, ר) נכ״ל: המשומדים, ש) נכ״ל: למשומד, ת) נכ״ל: כשנשתמדו, א) נכ״ל: דמשומד, ב) נכ״ל: נשתמדו,

---

תורה אור השלם

1. נְבֻזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת יִרְאֵי יְיָ יְכַבֵּד נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמִר:
תהלים טו ד

2. לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קְלֻלַת אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה:
דברים כא כג

3. וַיְהִי הֵם קֹבְרִים אִישׁ וְהִנֵּה רָאוּ אֶת הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע הָאִישׁ בַּעֲצָמוֹת אֱלִישָׁע וַיְחִי וַיָּקָם עַל רַגְלָיו:
מלכים ב יג כא

4. וַיְהִי כַּעֲבֹרָם וְאֵלִיהוּ אֹמֵר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ בְּטֶרֶם אֵלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וְיְהִי נָא פִי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי:
מלכים ב ב ט

5. אַל נָא תְהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ וַיֹּאכֵל חֲצִי בְשָׂרוֹ:
במדבר יב יב

6 וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו:
ויקרא כא א

7. מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ טִמְּאוּ אֶת הֵיכַל קָדְשֶׁךָ שָׂמוּ אֶת יְרוּשָׁלִַם לְעִיִּים: נָתְנוּ אֶת נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בְּשַׂר חֲסִידֶיךָ לְחַיְתוֹ אָרֶץ:
תהלים עט א-ב

גליון הש״ס

רש״י ד״ה על מטה וכו׳ וביזהו לעין כל. עי׳ תוספת מהרי״ט לבית לוי מלל ה׳ סימן מ״ט:

הגהות הב״ח

(א) גמ״א דמיהו ליה כפרה לאביו. נ״ב וקשה יהרי בסמוך נגי ס״ם מדר׳ נתן מבואר דדוקא אם הוא משום יקרא דשכבי אי מיקט אמת אחם כזיון הרי הוא לו כפרה אבל אי משום יקרא דחיי הוא אין לו כפרה אמת כלל מה שמבזין אותו לאחר מותו כמו שפרש״י שם:

מוסף רש״י

הובא בסוף המסכת

עין משפט נר מצוה

לז [א] טור שו״ע יו״ד סימן שנ סעיף ח:
לח ב ג טור שו״ע יו״ד מ׳ שסב סעיף ה:
לט ד ה מיי׳ פ״ג מהל׳ שגגות הל״ח ופסק שמחוד ונראה ע״ש כנ״מ:
מ ו מיי׳ פ״ד מהלכות עכו״ם הלכה יג:
מא ז מיי׳ פ״ג מהלכות אבל הלכה ח סמג עשין ג טוש״ע יו״ד סימן שנג סעיף ח:

רבינו חננאל

מצוה זו מדרבנן היא: **איבעיא** להו קבורה משום בזיונא הוא או משום כפרה כלומר חבוט הקבר מכפר למאי נפקא מינה כגון דפקיד לא תקברוהה לההוא גברא אי אמרת משום בזיונא הוא לאו כל כמיניה אלא אי אמרת משום כפרה הא אמר לא בעינא כפרה ת״ש מדאיקבור צדיקי ואי אמרת משום כפרה צדיקי כפרה בעי ודחי׳ אין דכתיב כי אדם אין צדיק בארץ וגו׳ וסוגיא סלקא דמשום כפרה: **איבעיא** להו הספדא דיקרא דחיי או יקרא דשכבי היא למאי נפקא מינה דאמר לא תספדוני אי נמי לאפוקי מיתמי שכר הספדנין אם הוא יקרא דשכבי מפקינן ואי לאו לא ופשטנא יקרא דשכבי הוא ת״ש ריבא אברהם לספוד לשרה ודחי׳ שרה גופה ניחא לה לאיתיקר בה אברהם ת״ש לא יספדו ולא יקברו כו׳ ת״ש נבזה בעיניו נמאס זה חזקיה מלך יהודה שגרר עצמות אביו במטה של חבלים ואי אמרת יקרא דחיי הוא אמאי עבד הכי ואמרינן כי היכי דתיהוי כפרה לאבוה ת״ש בשלום תמות כו׳ ת״ש אמר להם ר׳ אל תספדוני בעיירות ת״ש הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין או (למקוננות) [להביא לו מקוננות] לשמע עליו עיירות אינו עובר עליו שכל מה שעושה לכבודו של מת הוא עושה כו׳ ת״ש ר׳ נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו כיצד לא נספד ולא נקבר או חיה גוררתו או גשמים זולפין על מטתו זהו סימן יפה למת שנפרעין ממנו אחר מטתו ש״מ יקרא דשכבי הוא ש״מ: **לא** היו קוברין אותו בקבורת אבותיו כו׳ לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק ומנא לן שנא׳ ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד וגו׳ ודחי׳ דילמא לא החיה הקב״ה אותו האיש המת שנגע בעצמות אלישע אלא כדי לקיומי ביה ברכת אליהו ויהי נא פי שנים ברוחך אלי א״כ היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ש״מ שלא יהא קבור רשע אצל צדיק אבל אלישע החיה בן השונמית וריפא צרעת נעמן ששקולה כמת שהצרוע חשוב כמת כדכתי׳ אל נא תהי כמת וגם כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל: סוגיא דשמעתא מת מתוך רשעו מיתתו לא הויא לו כפרה וכן אפילו נהרג מתוך רשעו אין לו כפרה עד דמטיא ליה צערא דקברא ומשום הכי אין חיוב אבילות בקרוב והנהרג

שדין אבילות משיסתם הגולל חיילא אבילות ועת סתימת הגולל עדיין רשע ואינן חייבין להתאבל על רשע. מתי הויא ליה כפרה בעת דחזו צערא דקברא הואיל ונדחית האבילות נדחית לגמרי כדתנן לא היו מתאבלין עליהן אלא מתאוננין שאין אנינה אלא בלב ואקשי׳ אי הכי דמדחזו צערא דקברא איכפר להו למה ליה עיכול דקתני נתאבל הבשר מלקטין לעצמות וקוברין אותן ושנינן דמההיא שעתא מסרח ולא אפשר לאפוקי מקברא. אבל הרוגי מלכות כיון דשלא כדין נהרגין מיד הויא להו כפרה מדכתיב נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ וק״ל חסידיך חסידים ממש עבדיך הנך הוא דמחייבי דינא מעיקרא וכיון דאיקטול קרי לה עבדיך ש״מ הריגה כפרה ליהוי: **א״ר** יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתמד וחזר בו הואיל ונדחה ידחה וכן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר

משיסתום הגולל. פי׳ הקונטר׳ הוא דף הנתון לארון לכסוי ואותו שבדפנות קרוי דופק והקשה ר״ת דאמרינן בפ׳ מי שמתו (ברכות דף יט:) דא״ר אלעזר ברבי צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות לקראת מלכי ישראל ואי כיסוי ארון הוא גולל הא קא מטמא דקא דרסינן בפ׳ בהמה המקשה (חולין דף עב.) וכל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק ואפי׳ הוא טמון באדם דכיון דגולל מטמא באהל טומאה בוקעת ועולה ויש מפרשים אע״ג דגולל מטמא באהל מ״מ היו יכולים לדלג ולטמאות עצמן מגולל כדאמרינן במסכת שמחות (פ״ד) כל שאין הגזיר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליה ואומר ר״ת דמשבשתא היא דהא רביעית דם דאין הגזיר מגלח עליה וכהן מוזהר עליה [1] ואין זו קושיא דשם טומאה בעי למימר במסכת שמחות דעל חלי לוג דם גזיר מגלח ולא אתא למעוטי אלא כליס הנוגעים במת דאין גזיר מגלח ואין כהן מוזהר ועוד קשה לר״ת דמדמרבינן ליה מעל פני השדה משמע שהוא מגולה ואתם כיסוי ארון טמון הוא ויש מפרשים דלא מרבינן ליה כיסוי ארון לשם גולל אלא כשהוא מגולה ולא כשהוא טמון והשתא ניחא הא דאמרינן היינו ומיהו קשה דאמרי׳ בס״ק דעירובין (דף טו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו גולל לקבר ואין דרך לעשות כיסוי ארון מבעלי חיים ומיהו אשכחן דמיירי הש״ס בדבר שאינו הוה בפ׳ בהמה המקשה (חולין דף ע.) הדביק שני רחמים יצא מזה ונכנס לזה ומפרש ר״ת דגולל היינו אבן גדול מלשון וגללו את האבן (בראשית כט) שמניחין על הקבר לסימן והיא מצבה דכתיב (שם לה) היא מצבת קבורת רחל ואותן האבנים שמניחין בצדדין שהאבן גדולה יושבת עליהם שלא תכבד על המת נקראין דופק ויש קושר בהמה לסימן עד שיגלה אבן פן יאבד מקום הקבר והיא דמדלגין לא היה שם מצבה ר״ת היכא דליכא גולל מאימת חיילא אבילות מ״מ חיילא משיסתום הקבר בהוייתו [2]:

איתיביה החוצב קבר. פ״ה דסלקא דעתך דהוא הדין לגורך אחר והיינו טעמא דלא בעי למימר משום כבוד אביו כדלקמן דאי במחובר לא מיתסר כלל בעלמא משום כבוד אביו אין לאסור:

מאי טעמא לא גמר מעגלה ערופה. תימה כי גמר גמי מעגלה ערופה הא אמר ר׳ יוחנן בפרק אותו ואת בנו (חולין דף פב.) עריפתה אוסרתה ורבא פסיק [3] כר׳ יוחנן בר משלש ועוד הקשה ריב״א אמאי לא קא אמר ורבא מ״ט לא אמר כאביי דבהאי ליתא רגיל הש״ס בכל דוכתא ויש לפרש דהכי קאמר מ״ט לא גמר מעגלה ערופה לטעמייה וכן אביי מאי טעמא לא גמר מעבודת כוכבים לטעמייה פי׳ מעבודת כוכבים עצמה שאסורה מיד מיהו פירש הקונטרס דעבדו שם לא מיירי בעבודת כוכבים: לאחר שמת: **הזמנה.** שהזמינו לכך ונקרא שם המת עליו: **מילתא היא.** כאילו כרכו בו: **שם שם.** במרים כתיב (במדבר כ) ותמת שם מרים ותקבר שם וגבי״ז כתיב (דברים יג) אשר עבדו שם הגויים: **עגלה ערופה בהזמנה מיפסרא.** דקי״ל ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה בקידושין (דף מז.) ובכריתות (כה.): **ע״ז בהזמנה לא מיפסרא.** להדיוט דתניא בסמ׳ ע״ג (דף מד:) האומר בית זה לע״ז שור זה לע״ז מותר שאין הקדש לע״ז:

משמשין

הרוגי מלכות להרוגי בית דין הרוגי מלכות כיון דשלא בדין קא מיקטלי הויא להו כפרה [1] הרוגי בית דין כיון דבדין קא מיקטלי לא הוי להו כפרה תדע דתנן לא היו קוברין אותו בקברות אבותיו ואי סלקא דעתך כיון דאיקטול הויא להו כפרה ליקברו מיתה וקבורה בעינן מותיב רב אדא בר אהבה לא היו מתאבלין אלא אוננין שאין אנינות אלא בלב ואי סלקא דעתך כיון דאיקבור הויא להו כפרה ליאבלו בעינן נמי עיכול בשר דיקא נמי דקתני נתעכל הבשר מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן שמע מינה רב אשי אמר [2] אבילות מאימתי קא מתחלת [3] מסתימת הגולל כפרה מאימתי קא הויא מכי חזו צערא דקברא פורתא הלכך הואיל ואידחו ידחו אי הכי למה לי עיכול בשר משום דלא אפשר קבריה דרב הוו שקלי מיניה עפרא לאישתא בת יומא אתו אמרו ליה לשמואל אמר להו יאות עבדין קרקע עולם הוא [4] וקרקע עולם אינה נאסרת דכתיב [5] וישלך את עפרה על קבר בני העם מקיש קבר בני העם לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים [6] במחובר לא מיתסרא דכתיב [7] אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם על ההרים הרמים על ההרים אלהיהם [8] ולא ההרים אלהיהם הכא נמי במחובר לא מיתסר מיתיבי [9] החוצב קבר לאביו והלך וקברו במקום אחר הרי זה לא יקבר בו עולמית הכא במאי עסקינן [10] בקבר בנין תא שמע [11] קבר חדש מותר בהנאה הטיל בו נפל אסור בהנאה [12] הכא נמי בקבר בנין תא שמע [13] נמצא אתה אומר שלש קברות הן קבר הנמצא קבר הידוע קבר המזיק את הרבים [14] קבר הנמצא מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה [15] קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה [16] קבר המזיק את הרבים מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה [17] הכא נמי בקבר בנין וקבר הנמצא מותר לפנותו דילמא מת מצוה הוא [18] ומת מצוה קנה מקומו שאני מת מצוה (א) דקלא אית ליה איתמר האורג בגד למת אביי אמר אסור ורבא אמר מותר אביי אמר אסור [19] הזמנה מילתא היא ורבא אמר [20] מותר הזמנה לאו מילתא היא מאי טעמא דאביי [21] גמר [3] שם [4] שם מעגלה ערופה מה עגלה ערופה בהזמנה מיתסרא האי נמי בהזמנה מיתסרא ורבא גמר [3] שם [2] שם מעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים [5] בהזמנה לא מיתסרא אף הכא נמי בהזמנה לא מיתסרא ורבא מאי טעמא לא גמר מעגלה ערופה אמר לך

משמשין

הרוגי מלכות. הני דעובדי כוכבים: **הרוגי ב״ד.** עיר הנדחת: **מיפה וקבורה בעינן.** אם נקברו מכפרת מיתתן עליהן ולעולם טעמא דקדשי עיר הנדחת משום דהואיל ונדחו ידחו הוא: **רב אשי אמר.** לעולם לא בעינן עיכול הבשר אלא לערת דחיבוט הקבר פורתא וטעמא דלא היו מתאבלים משום דאבילות מסתימת הגולל חיילא כדתניא באלו מגלחין (ז). גולל הוא הדף הנתון על הארון לכסוי ואותן שבדפנות קרי להו דופק: **הואיל ונדחו.** שלא נרחו להתאבל בשעת התחלת אבילות ידחו אף לאחר מכאן. ואע״ג דגבי קובר את מתו ברגל תנן (מו״ק דף יט.) מונה שבעה אחר הרגל ולא אמרי׳ הואיל ונדחו ידחו התם לא אידחו להו לגמרי שהרי עסקי רבים נוהג ברגל שמנחמין אותו כל הרגל כדאמרינן התם [כ.] כל שהוא משום עסקי רבים אין הרגל מפסיקן: **אי הכי.** לענין קבורת אבותיו למה לי להמתין עיכול הבשר: **משום דלא אפשר.** ליטלו משום דנבקע כריסו ומסריח: **לאישתא בת יומא.** ביום ראשון שלה והן מתרפאין באותו עפר: **אמרו ליה לשמואל.** משום דמת וכל [6] הנך הנקבר בו איסורי הנאה ניהנה דגמר שם שם מעגלה ערופה כדלקמן: **יאות עבדין.** כדמפרש לקמן שהקרקע אינו נאסר: **ע״ז לא מיפסרא במחובר.** לקרקע דכתיב אלהיהם על ההרים [7] ולא ההרים אלהיהם: **החוצב קבר לאביו.** משמע: **לא יקבר בו.** הכן עולמית דכיון דהוזמן למת נאסר בכל הנאה. וקס״ד דה״ה נמי אם תלבו לגורך אים אחר ואוסרא דמילתא נקט: **בקבר בנין.** שבנאו למעלה מן הקרקע (והוי תלוש) דכוותיה בע״ז בית שבנאו מתחלה לע״ז אסור דתלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש לענין ע״ז ויקבר נמי איתקש לע״ז: **קבר חדש.** ולא למת הוזמן אלא חלבו סתם ולכשימות לו מת יקברנו בו: **שלשה קברות.** חלוקים בהלכותיהן: **קבר הנמצא.** כגון שהוא חדש ויודע בעל השדה שלא היה מעולם לקוברו שם ובגזילה נקבר שם: **קבר הידוע.** שנקבר שם מדעת בעל השדה: **וקבר המזיק את הרבים.** שקבור במקום הילוך רבים ומטמאין באהלו: **מותר לפנותו.** שלא קנה את מקומו: **מקומו טהור.** שאע״פ שגזרו טומאה על הקברות ואע״פ שביטלו משם לא גזרו על זה ובהנאה נמי מותר ואע״ג דאיסורא דאורייתא הוא דאין תורת קבר עליו: **מקומו טמא.** גזירה דרבנן היא שגזרו טומאה עולמית על הקבר כדי שלא יפנוהו: **קבר המזיק את הרבים.** ניתן רשות לפנותו מפני מזקו של רבים: **פינהו מקומו טהור.** דלא גזור עליה מפני הנזק ומיהו אסור בהנאה דאיסורא דאורייתא הוא ולא פקעא: **מת מצוה קנה מקומו.** מתנאים הוא שהתנה יהושע בבניסתן לארץ בפרק מרובה (נ״ק דף פא.): **האורג בגד למת.**

מיד מיהו פירש הקונטרס דעבדו שם לא מיירי בעבודת כוכבים:

משמשין

ותקבר שם וגבי״ז כתיב (דברים יג) אשר עבדו שם הגויים: **עגלה ערופה בהזמנה מיפסרא.** דקי״ל ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה בקידושין (דף מז.) ובכריתות (כה.): **ע״ז בהזמנה לא מיפסרא.** להדיוט דתניא בסמ׳ ע״ג (דף מד:) האומר בית זה לע״ז שור זה לע״ז מותר שאין הקדש לע״ז:

משמשין

עין משפט נר מצוה

מב א מיי׳ פ״ב מהלכות אבל הלכה ח סמג עשין ב טוש״ע יו״ד סי׳ שצב סעיף ח:

מג ב מיי׳ פ״ח שם הלכה ב סמג שם טוש״ע יו״ד סימן שצב סעיף ח:

מד ג מיי׳ פי״ד שם הלכה יז סמג שם טוש״ע יו״ד סימן שצד סעיף ח (וסי׳ שצח סעי׳ ח):

מה ד מיי׳ פ״ח מהלכו׳ עכו״ם הלכה ח סמג לאוין מו טור שו״ע יו״ד סימן קמה סעיף ח:

מו ה ו מיי׳ פי״ד מהל׳ אבל הלכה כ סמג עשין ב טוש״ע יו״ד סי׳ שסד סעיף ז:

מז ז ח מיי׳ שם הלכה יז יח טוש״ע שם סעיף ח:

מח ט י מיי׳ פ״ח מהל׳ טומאת מת הלכה ה סמג עשין רלח טוש״ע יו״ד סימן שסד סעיף ב:

מט כ מיי׳ שם הלכה ו טוש״ע שם סעיף ה:

נ ל מיי׳ פי״ד מהלכות אבל הלכה יז טוש״ע שם סעיף ח:

נא מ מיי׳ פ״ח מהלכות טומאת מת הלכה ז טוש״ע שם סעיף ג:

נב נ מיי׳ פי״ד מהלכות אבל הלכה כח סמג עשין ב טור ושו״ע יו״ד סימן שמט סעיף ח:

ס (מיי׳ פ״ד מהל׳ איסורי מזבח הל׳ ד וס״ז מהל׳ ע״ז הל׳ טו טוש״ע י״ד סי׳ קלט סעי׳ ון):

רבינו חננאל

ונשתפה הואיל ונדחה ידחה: **קבריה** דרב הוו שקלי עפר מיניה לאישתא בת יומא ואמר שמואל שרי דקרקע אינה נאסרת שנאמר וישלך את עפרה אל קבר בני העם מקיש קבר בני העם לע״ז מה ע״ז במחובר לא איתסר [אף ה״נ במחובר לא איתסר] ואותבינן עליה מהא דתנינן החוצב קבר לאביו וקברו במקום אחר לא יקבר בו עולמית הנה נאסר כמחובר ורחי׳ האי קבר בנין הוא והבנין הוא שנאסר אבל הקרקע ועפרו לא נאסרו וכן דחה [הא דתניא] בקבר חדש מותר בהנאה השליכו בו נפל אסור בהנאה בקבר בנין ת״ש ג׳ קברות הן קבר הנמצא מותר לפנותו ולא חיישינן דילמא מת מצוה הוא דמת מצוה קלא איתליה פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה קבר המזיק לרבים מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה הכא נמי בקבר בנין: **איתמר** האורג בגד למת אביי אמר אסור הזמנה מילתא היא דגמר שם שם מעגלה ערופה וערפו שם את העגלה בנחל מה עגלה נאסרה אף צרכי המת בהזמנה נאסרו רבא אמר הזמנה לאו מילתא היא

מסורת הש״ס

מב א כתובות ד: מו״ק כז. (שבת קנב), **ב** ע״ז נד:, **ג** [שם מה.], **ד** [לקמן מח.], **ה** [שם], **ו** [חומ׳ דאהלות פט״ז שמחות פי״ד ע״ב], **ז** [עירובין יז. נ״ק פא. סוטה מה:], **ח** [ברכות כג: לקמן מח. מגילה כו: מנחות לד:], **ט** [ע״ז כט:], **י** [מו״ק כז.], **כ** גי׳ יעב״ץ הכון שנקבר, **ל** שם מה., **מ** עי׳ מהר״ם, **נ** [וע״ע חומ׳ ברכות יט: ד״ה מדלגין וחומ׳ שבת קנב: ד״ה עד ותוספות סוכה כג. ד״ה ולא וחומ׳ כתובות ד: ד״ה עד], **ס** [בינמות לו.],

תורה אור השלם

1. וּיֹצֵא אֶת הָאֲשֵׁרָה מִבֵּית יְיָ מִחוּץ לִירוּשָׁלִם אֶל נַחַל קִדְרוֹן וַיִּשְׂרֹף אֹתָהּ בְּנַחַל קִדְרוֹן וַיִּדֹּק לֶעָפָר וַיַּשְׁלֵךְ אֶת עֲפָרָהּ עַל קֶבֶר בְּנֵי הָעָם:
מלכים ב כג ו

2. אֲבַד תֹּאבְדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן:
דברים יב ב

3. וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבַּר צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם:
במדבר כ א

4. וְהוֹרַדְתָּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל:
דברים כא ד

הגהות הב״ח

(א) נמ׳ שאני מת מצוה. נ״ב וע״ע בנ״ק דף פ״א ע״ב:

מוסף רש״י

מסתימת הגולל. זהו כפוי של ארון המת (כתובות ד׳). **ולא ההרים אלהיהם.** שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו׳ ומה תאבדו את אלהיהם על ההרים, משמע שלמים ופסיליהם שעל ההרים קרויים אלהיהם ולא ההרים קרויים אלהיהם (ע״ז מה.). רמת מצוה קנה מקומו. לקוברו שם (סוטה מה.). מקום שנפל שם בעת מיתו קנאו לקבורה ואין בעל השדה מעכב עליו (ב״ק פא.).

משמשין. של מת: **ממשמשין.** של עבודת כוכבים: **גמרינן.** דלא מיתסרי בהזמנה דהתם קרא דאשר עבדו שם במשמשי עבודת כוכבים מוקמינן ליה במס׳ ע״ג (דף נא.): דתניא אבד תאבדון את כל המקומות[מ] בכלים שנשתמשו בהן לע״ז הכתוב מדבר דאילו מקומות ממש לא מיתסרי דכתיב אלהיהם על ההרים[נ] ולא ההרים אלהיהם יכול יהו נאסרין מיד משעת הזמנה ת״ל אשר עבדו שם[ס] מתשמיש ואילך: **מידי דאורחיה.** שדרך היהודים לעשות כן אבל ע״ז אסורה לעבוד אף לגני נח הלכך לא מיתסרא תשמיש דידה בהנאה א] אף בהזמנה דילמא מהדרי בהו ולא משמשי בהו עבודת כוכבים: **כפה.** לעיף: **שהוא טמא מדרס.** שאף הוא ראוי למדרס פעמי׳ שמקפלתו ויושבת עליו או נשענת ראשה עליה: **וגפנתו לספר.** תורה: **עיהור מן המדרס.** בלא שום טבילה דבטיל ליה שם מדרס דאומרים לו עמוד ועשה מלאכתנו ואינו מטמא עוד אדם וכלים אבל שם כלי עליו שאף מטפחת הספרים מטמאות טומאה במגע וזה הרי נגע בעצמו בעודו מדרס וכשאבד שם מדרס ממנו מ״מ עדיין כלי הוא ונשאר עליו טומאת מגע שהרי הוא ראוי לה ע״ב[מ] מדקתני עיהור מן המדרס בהזמנה בעלמא אלמא הזמנה מילתא היא: ה״ג **ל״ל נפגתו וכרכתו כדרכ חסדא.** לומר למה לי תרוייהו תיפגי בכרכתו לאודיה דהא איכא מעשה. ומשני כדרכ חסדא דאמר תרוייהו בעינן דכרכתו אקראי בעלמא הוא דהוה: **אזמניה ולא נר ביה.** הזמנה לאו מילתא היא נר ביה ולא אזמניה אקראי בעלמא הוא. ואביי פליג עליה דרב חסדא ואית ליה הזמנה מילתא היא הלכך אזמניה אע״ג דלא נר ביה[פ] ובריתא נתנתו דוקא קאמר ולא בעי כרכתו: **נר ביה אי אזמניה אין לא אזמניה לא.** דאקראי בעלמא הוא: **נפש.** בגין שעל הקבר שבגלו לשם חי לכשיומות יקבר בו: **דימום.** נדנך של אבנים: **אסור.** אלמא הזמנה מילתא היא: **לא נריכא.** האי הוסיף אלא לאשמועינן דאע״ג דפייה לתא לאחר זמן מתוך הקבר הקבר אסור בהנאה משום הוסיף דה״ל הזמנה ומעשה דאי לא הוסיף אדי אי פייה דה״ל כנר ביה ולא אזמניה: **אם היה מכירו.** לאותו דימום: **לא יקבר בו.** אלמא הזמנה מילתא היא: **משום כבוד אביו.** יש לחוש אבל משום איסורי הנאה ליכא כגון אם אבנו לשם מת אחר מתחילה לא: **החולב אבנים.** מן הכר לבנות בהן קבר לאביו ולא בנה הרי זה כו׳: **עוי לאריג מי איכא למ״ד.** אפי׳ אביי לא קאמר אלא באורג דאריג חזי למת אבל טווה פשתן לאריג בגד למת לא אמר דתיהוי הזמנה: **קבר חדש.** השתא קס״ד אפילו זימנו למת: **לא הטיל לא.** ואע״ג דהזמין: **ה״ה אע״ג דלא הטיל.** וקבר חדש דקאמר כשאבנו לאדם מי או שתם לכשיגמרך והאי דקאמר הטיל משום דבעי לאשמועינן דבעל תופס קברו לאוסרו אף ע״ג שפינהו: **ולאפוקי דר״ש כו׳.** במסכת אהלות (פט״ז בתוספתא ה״ו): **מוכר המתים.** גבו לדקה למתי מצוה או לעניים מתים והותירו מהן יתיחוס לצורך מתים אחרים: **מוכר המת.** גבו לשם מת פלוני: **ליורשיו.** ליהנות מהן. אלמא הזמנה לאו מילתא היא: **אימא סיפא.** אדרמית לה מרישא סייעה מסיפא: **לא יגע בהן.** כדמפרש טעמא לקמן: **דימום.** בגין: **זילוף.** יין: **מארץ לטעמיה.** לאוקומי כולי תנאי כוותיה: **דלא חזי ליה.** שאינו צריך להוליא בו דהיינו מותר: **מספקא ליה.** הלכך בלא דעת יורשין לא יעשה דימום דילמא לא תפיס ומפסדת להו ליורשין: **לאו מילתא היא.** וטעמייהו דר״מ ורבי נתן לאו משום איסורי הנאה הוא אלא לפי שנתבזה המת עליהן כשגבו אותם בשמו: **ה״ק סבר.** מחייס אחליה לזילותיה ויחא ליה שיתבזה לאחר מיתתו להנאת יורשין: **מזרקין בו כלים.** זורקין בגדיהם עליו יותר מן הצורך מפני חיבתו ומחמת צערן מתכוונין לאסור את כל הממונה עליו: **מצוה על אחרים.** הרואין אותם להצילם ולטלן מעליו דאין השבת אבידה גדול מזה. אלמא הזמנה לאו מילתא היא דאי מילתא היא ליכא הצלה:

התם

משמשין ממשמשין גמרינן. [ט]מיהו מת מצוה גופיה ילפינן מעגלה ערופה כדאיתא בפ״ב דמסכת ע״ג (דף כט: וסס) וא״ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דאמרי׳ בהעור והרוטב (חולין דף קכב.) דבר תורה עור אדם טהור ומפני מה אמרו טמא מפני שלא יעשה אדם מעור אביו ואמו שטיחין לחמור אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומפרש ר״ת דאע״ג דאסור מדאורייתא הוצרכו לגזור טומאה משום דחמירא להו לאינשי טומאה מאיסורא כדאשכחן בסוף כילד צולין (פסחים דף פה.) הפיגול והנותר מטמאין את הידים משום חשדי כהונה ומשום עללי כהונה אע״ג דבלאו הכי איכא לאו דבל תותירו[ק]: **נתנו לספר.** תימה תקשה נמי לאביי דנקט האורג דמשמע אבל ייחד לא והא״ל הכא בדאיתא שינוי מעשה דהא אין כלי עולה מטומאתו אלא בשינוי מעשה וכן היא דנפש שבגלו לשם חי והוסיף בו דימום אחד לשם מת משמע דיחוד בלא הוסיף לא מהני מדפריך מינייה לרבא ולאביי ניחא וכן מדנקט כיס שעשאו להניח תפילין ולא נקט יחדו וכופת שאור שייחדה ליישיבה דפ׳ אלו עוברין (שם דף מה: ושם) וסדין שעשאו ויצון דהקומץ רבה (מנחות דף כד: ושם) הכי נמי בדאיתא שינוי מעשה מיהו קשה דא״כ בלא נתנתו לספר נמי טהור מן המדרס ב] אי איכא שינוי מעשה ומהיא דהיו אביו ואמו מזרקין בו כלים משמע דבזריקה בעלמא בלא שום מעשה מהני לאביי וא״ל דייחוד דדיבור בעלמא לא מהני אלא א״כ נטלו ואמר זה יהיה למת ולספר והא דנקט האורג לאו דוקא אלא משום רבותא דרבא דאפ״ה אמרי׳: **מותר** המת **ליורשיו.** תימה אי בגבו מעות טווי לאריג מי איכא למ״ד ואי בגבו בגדים היאך יעשה דימום לקברו הא אי אפשר לקנותו דאסור בהנאה כי היא אינטלא דמילתא דאפרסוה אמיתנא בפ׳ אלמנה ביבמות (דף סו:) וא״ל דפרסוהו שאני א״נ מעות עדיפי מטווי לאריגה משום דחזו למיקני בהו כל מילי:

אע״פ

משמשין גמרינן לאפוקי עגלה ערופה דהיא גופה קדושה ואביי מ״ט לא גמר מעבודת כוכבים אמר לך מידי דאורחיה ממידי דאורחיה גמרינן לאפוקי עבודת כוכבים דלאו אורחא: (סימן כפ״ה נפשי״ה דחציב״א נכים״א דאומנ״א) מיתיבי [א]כפה שהוא טמא מדרס ונתנתו לספר טהור מן המדרס אבל טמא [ב](מגע מדרס) אימא [ג]נתנתו וכרכתו למה לי נתנתו וכרכתו כדרב חסדא דאמר רב חסדא [ד]האי [ה]סודרא דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה פשיטי ולאביי דאמר [ו]הזמנה מילתא היא אזמניה אע״ג דלא צר ביה צר ביה אי אזמניה אין אי לא אזמניה לא ת״ש [ז]נפש שבגאו לשם חי מותר בהנאה הוסיף בו דימום אחד לשם מת אסור בהנאה הכא במאי עסקינן [ח]דרמא ביה מת אי הכי מאי איריא הוסיף כי לא הוסיף נמי לא צריכא [ט]אע״ג דפנייה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא [י]אם היה מכירו חולצו ומותר [כ]ת״ש החוצב קבר לאביו והלך וקברו בקבר אחר הרי זה לא יקבר בו עולמית התם משום כבוד אביו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא רבן שמעון בן גמליאל אומר אף החוצב אבנים לאביו והלך וקברו במקום אחר הרי זה לא יקבר בהן עולמית אי אמרת בשלמא משום כבוד אביו שפיר אלא אי אמרת משום הזמנה [ל]טווי לאריגה מי איכא למאן דאמר ת״ש קבר [מ]חדש מותר בהנאה הטיל בו נפל אסור בהנאה הטיל אין לא הטיל לא ה״ה דאע״ג דלא הטיל ולאפוקי מדרבן שמעון בן גמליאל דאמר [נ]אין לנפלים תפיסת הקבר קמ״ל ת״ש [ס]מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו הכא במאי עסקינן שגבו מחיים הא לא תני הכי דתנן [ע] [פ]מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו ותני עלה כיצד גבו למתים סתם זהו מותר המתים למתים גבו למת זה זהו מותר המת ליורשיו וליטעמיך אימא סיפא [צ]ר״מ אומר לא יגע בהן עד שיבא אליהו [ק]ר׳ נתן אומר יעשנו דימום על קברו או זילוף לפני מטתו אלא אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה דב״ע הזמנה מילתא היא ת״ק סבר דחזי ליה תפים דלא חזי ליה לא תפים ור״מ מספקא ליה אי תפים אי לא תפים הלכך לא יגע בהן עד שיבא אליהו ור׳ נתן פשיטא ליה דודאי תפים הלכך יעשה דימום על קברו ורבא מתרץ לטעמיה לכ״ע הזמנה לאו מילתא היא תנא קמא סבר כי בזו ליה אחולי מחיל זילותיה גבי יורשין ור״מ מספקא ליה אי מחיל אי לא מחיל הלכך לא יגע בהן כו׳ ורבי נתן פשיטא ליה דלא מחיל הלכך יעשה דימום על קברו או זילוף לפני מטתו ת״ש [ר]היו אביו ואמו מזרקין בו כלים מצוה על האחרים להצילן

התם

מסורת הש״ס

א) כלים פכ״ח מ״ה ע״ש, ב) [במשנה איתא טמא מת וע״ש פי׳ הברטנורא והתו״ט], ג) ברכות כג:, ד) [לעיל מז: וש״נ], ה) [לעיל מז:], ו) [מגילה כו:], ז) [לעיל מז:], ח) [מוספתא אהלות פט״ז], ט) [שקלים פ״ג מ״ה], י) [שקלים פ״ב], כ) [שם], ל) [בתוספ׳ שקלים איתא כמו הכא ועי׳ תו״ט גי׳ הירושלמי], מ) [דברים יב], נ) [שם], ס) [שם], ע) ל״ל ומדקתני, רש״ל, פ) [ל״ל ומשנה], צ) מ״מ מת גופי׳ ילפי׳ מעגלה כל״ל. מהר״ם, ק) [וע״ו תוס׳ חולין קכב. ד״ה עורות וכו׳],

הגהות מהר״ב רגשבורג

א) רש״י ד״ה מידי דאורחיה וכו׳ הלכך לא מיתסרי תשמיש דידה בהנאה אף וכו׳ נמחק מלת אף: ב) תוס׳ ד״ה נתנו וכו׳ בלא נתנתו לספר נמי טהור מן המדרס. נ״ב עי׳ שבת דף נח ע״ל תוס׳ בד״ה אע״פ וכו׳ מה שכתבו כזה ודוק היטב:

מוסף רש״י

ולאביי כו׳ אי לא אזמניה לא. קדיש ושרי למיצר ביה (ברכות כג.). **החוצב קבר לאביו.** משמע, לא יקבר בו הבן עולמית, דכיון דהחזמן למת נאסר בכל הנאה, וקס״ד דה״ה נמי אם חצבו לאיש אחר (לעיל מז:). **קבר חדש.** ולא למת החזמן אלא תצבו סתם ולכשיומות לו מת יקברנו בו (שם).

רבינו חננאל

גמר שם שם מע״ז שנאמר אשר עבדו שם הגרים מה ע״ז בהזמנה לא מיתסר עד שתיעבד אף מת כך ומותבינן עליה דרבא הא דתנן במס׳ כלים פרק כ״ח כפה שטמא מדרס ונתנתו על הספר טהור מן המדרס אבל טמא טמא מת ותנן במס׳ זבים פ״ד אמר ר׳ יהושע נדה שישבה עם הטהורה במטה כיפה שבראשה טמאה מדרס ישבה בספינה בלים שבראש הנס שבספינה טמאים מדרס ש״מ הזמנה מילתא היא ופריק נתנתו וכרכתו על הספר כלומר צריך הזמנה ומעשה לפיכך נתנתו היא הזמנה וכרכתו כדר׳ חסדא דאמר סודר דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר בי׳ תפילין אסור למיצר ביה זוזי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה זוזי רב חסדא סבר בעי׳ הזמנה ומעשה

עין משפט נר מצוה

נג א ב מי׳ פכ״ב מהל׳ כלים הלכה י:

נד ג מי׳ פ״ד מהלכות תפילין הלכה ט סמג עשין כה טור שו״ע או״ח סימן מב סעיף ג:

נה ד ה ו ז מי׳ פי״ד מהלכו אבל הלי״ט סמג עשין תד״ם ב טוש״ע יו״ד סימן שסד סעיף ח:

נו ח מי׳ פ״ט מהלכות מתנות עניים הלי״ח סמג עשין קסב טור שו״ע יו״ד סימן שו סעיף ח:

נז ט מי׳ פי״ד מהלכות אבל הלכה כג סמג עשין ב טוש״ע יו״ד סימן שמט סעיף ג [וכרב אלפס עוד במו״ק פ״ג דף לו. עוד ביבמות פ״ז דף כו:]:

רבינו חננאל (המשך)

תרוויהו אבל הא בלא הא לא מהני. במנחות פ״ג הקשו מהא דתנן במס׳ כלים פרק כ״ז סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר ר׳ יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה אלא אם נגע בו זב טמא מגע זב ושקלו וטרו ואמרי אלא מסיפא מודה ר׳ יוסי בב׳ סדינין המקופלין ומונחין זע״ז וישב הזב עליהן העליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס ש״מ כלי שאינו לא משכב ולא מושב ודרס עליו הזב טמא מדרס והיא טומאה (קלה) [חמורה] פי׳ טמא מדרס ומגע מדרס שאם היה סדין טמא מדרס ומגע מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס ונשארה טומאת מגע מדרס שנגעה בו: והא דאמר רב פפא אם היה מכירו לההוא דימוס דאוספיה לשם מת חולצו ומותר אותו נפש שבגאו לשם חי פשוט הוא: והא דאמר רשב״ג אף החוצב אבנים לקבר אביו וקברו במקום אחר לא יקבר בו עולמית. פריק רבא התם לאו משום דהזמנה מילתא היא אלא משום כבוד אביו ת״ש מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו כיצד גבו למת סתם זהו מותר המתים למתים גבו למת זה זהו מותר המת ליורשיו ר״מ אומר לא יגע בהן עד שיבא אליהו ר׳ נתן אומר יעשה דימוס על קברו או זילוף לפני מטתו רבא מתרץ לה כולה לטעמיה דאמר כולי עלמא הזמנה לאו מילתא היא תנא קמא סבר זה המת זכה בהו בכולהו וכי מבזי ליה יורשין ומשייריה מידי מהני זוזי דבגו להו לתכריכין מחיל זילותא לגבייהו לפיכך אמר מותר המת ליורשיו ור״מ מספקא ליה אי מחיל אי לא מחיל לפיכך תני לא יגע בהן ר׳ נתן פשיטא ליה דלא